
Smerte hos barn og unge

BOKOVERSIKT

Olsson, GL

Jylli, L

Smärta hos barn och ungdomar

453 s, tab, ill. Lund: Studentlitteratur, 2001. Pris SEK 673

ISBN 91-44-01489-9

Smertebehandling hos barn, spesielt hos nyfødte, var lenge et forsømt område. På 1960-tallet trodde man at barn under ett år ikke opplever smerte, og selv langt ut på 1980-tallet fikk premature barn sin åpenstående ductus arteriosus lukket kirurgisk uten anestesi. Det er ikke lenger tilbake enn på slutten av 1970-årene at jeg som fersk assistentlege under en visitt til et nyoperert barn ble fortalt (av overlegen) at det først er ved åtteårsalderen at barn virkelig opplever smerte. I dag vet vi at dette er feil, og at nyfødte til og med kan ha en lavere smerteterskel enn senere i livet.

Denne nye erkjennelsen har vakt oppsikt og i Frankrike er smertebehandling av barn et prioritert område. Det er også grunn til å tro at smerte hos for tidlig fødte barn kan føre til endret hjerneutvikling og varige atferdsforstyrrelser, kanskje til og med gi permanente skader med celledød i hjernens hvite substans. Den internasjonale definisjonen på smerte er at smerte er en subjektiv og emosjonell opplevelse. Denne oppleves ofte helt annerledes hos barn enn hos voksne.

Problemet med smertebehandling av barn, spesielt de aller minste, er å finne ut hvem som skal behandles eller ikke. For å måle smerte er det derfor blitt utviklet en rekke skjemaer og skåringssystemer. Disse bygger på forandringer i fysiologiske variabler som puls, blodtrykk, oksygenering og hjertevariabiliteten. Man har også prøvd å gradere smerte ved å se på ansiktsuttrykk. Eksempler på slike smertetester er *Premature infant pain profile* og *Neonatal facing coding system*. En metode som er blitt utviklet av den norske forskeren Hanne Storm, baserer seg på måling av galvanisk hudmotstand. Denne gir en mulighet for å kvantifisere smerte og har derfor vakt stor interesse internasjonalt.

Interessen og kunnskapen om barns smerte har eksplodert de siste 15 årene. Bruken av sentrale venekatetre hos barn med langvarige og kroniske tilstander som man blant annet kan ta blodprøver fra, har revolusjonert hverdagen i barneavdelingene. Noe av det mest traumatiske ved å arbeide ved barneavdelinger for 15 – 20 år siden var de daglige seansene med holding av barn for blodprøvetaking og innleggelse av venefloner. Smertebehandling i forbindelse med prosedyrer som intubering av nyfødte er også blitt vanlig de siste årene.

Smärta hos barn och ungdomar er en stor svensk bok redigert av Gunnar L. Olsson og Leena Jylli. Olsson er barneanestesiolog og sjef for smertebehandlingsenheten ved Astrid Lindgrens Barnsjukhus i Stockholm og Jylli er intensivsykepleier og spesialsykepleier samme sted. Boken omhandler alle aspekter av smerte hos barn og unge. Her gjennomgår smertefysiologi og smertens biologiske utvikling, farmakologi, regional anestesi, postoperativ smertebehandling, smertebehandling ved prosedyrer, sedering, neonatal smertebehandling, behandling av langvarig smerte, smerte ved kreft og revmatiske sykdommer, residiverende smerte i buken og hodepine. Psykologiske og barnepsykiatriske aspekter ved smerte er også bredt omtalt. Boken har også egne kapitler om psykologiske behandlingsmetoder, sensorisk nerverestimulering og akupunktur. Smertebedømming og en rekke forskjellige smerteskalaer blir gjennomgått. Jeg kan imidlertid ikke finne noe om den lovende norske metoden utviklet av Storm som muligens vil kunne overflødiggjøre de mange utviklede skåringssystemene.

Alt i alt er denne boken en imponerende sammenfatning av dagens kunnskaper vedrørende smerte og smertebehandling hos barn og unge. Den er skrevet av en rekke forfattere som innehar spesialkunnskap. Det er dermed ikke til å unngå en viss grad av overlapping mellom enkelte kapitler. Boken kan leses av alle som er opptatt av emnet. Den bør absolutt finnes ved alle landets barne-, anestesi- og barnekirurgiske avdelinger.

Ola DidrikSaugstad

Pediatrik Forskningsinstitutt

Rikshospitalet

Publisert: 30. oktober 2002. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 10. juli 2026.